

Република Србија
ВРХОВНИ СУД
Прев 4/2024
18.02.2025. године
Београд

Врховни суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа Татјане Миљуш, Татјане Ђурица, Миране Андријашевић и Владиславе Милићевић, чланова већа, у парници по тужби тужиоца Tradeunique ДОО Београд, чији су пуномоћници Горан Атанасковић и Јадранко Кецман, адвокати у ..., против туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија, чији је пуномоћник Славко Аћимовић адвокат у ..., и Општине Инђија, коју заступа правобранилаштво Општине Инђија, ради враћања менице и брисања хипотеке, одлучујући о ревизији туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 6Пж 2901/22 од 05.10.2023. године, у седници већа одржаној 18.02.2025. године, донео је

РЕШЕЊЕ

ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија, изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда 6Пж 2901/22 од 05.10.2023. године.

УСВАЈА СЕ ревизија, **УКИДАЈУ СЕ** пресуда Привредног апелационог суда 6Пж 2901/22 од 05.10.2023. године у I и у III ставу изреке и пресуда Привредног суда у Београду П 4668/20 од 30.11.2021. године у II и у III ставу изреке, и у том делу се предмет враћа првостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Привредни суд у Београду је донео пресуду 2П 4668/20 дана 30.11.2021. године којом је у I ставу изреке констатовао да је тужба повучена у односу на туженог Општину Инђија; у II ставу изреке констатовао да усваја тужбени захтев и обавезао туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија да тужиоцу врати бланко менице серијских бројева АБ 7326492, АБ 7326493, АБ 7326494, АБ 7326495 и АБ 7326496 са меничним овлашћењем од 09.08.2011. године; у III ставу изреке забранио туженом ЈП „Инђија пут“ Инђија наплату по основу меница серијских бројева АБ 7326492, АБ 7326493, АБ 7326494, АБ 7326495 и АБ 7326496; у IV ставу изреке наложио истом туженом издавање брисовне

изјаве и брисање хипотеке на катастарским парцелама број 7327/1, 7327/3, 7331/2, 7331/3, 7332/0, 7333/0, 7334/0, 7335/0, 7336/1 и 7336/2 КО Инђија 2, уписане на основу заложне изјаве тужиоца оверене у Општинском суду у Инђији Ов бр. 2456/08 од 19.906.2008. године; у V ставу изреке обавезао туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија да накнади тужиоцу трошкове парничног поступка у износу од 60.300,00 динара, са законском затезном каматом од дана извршности пресуде до коначне исплате и у VI ставу изреке обавезао тужиоца да туженом Општина Инђија накнади трошкове парничног поступка у износу од 28.500,00 динара.

Привредни апелациони суд је пресудом 6Пж 2901/22 од 05.10.2023. године у I ставу изреке одбио као неосновану жалбу туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија и потврдио пресуду Привредног суда у Београду П 4668/20 од 30.11.2021. године у ставу II и III изреке, у II ставу изреке укинуо пресуду Привредног суда у Београду П 4668/20 од 30.11.2021. године у ставу IV изреке и у том делу одбацио тужбу, у III ставу изреке преиначио одлуку о трошковима поступка садржану ставу V изреке пресуде Привредног суда у Београду П 4668/20 од 30.11.2021. године тако што је обавезао туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија да тужиоцу на име трошкова поступка плати износ од 12.395,19 динара, са законском затезном каматом од извршности пресуде до коначне исплате.

Тужени ЈП „Инђија пут“ Инђија (у даљем тексту „тужени“) је поднео благовремену ревизију, позивом на одредбе члана 404. Закона о парничном поступку, којом побија правноснажну пресуду донету у другом степену у усвајајућем делу за тужбени захтев и у делу одлуке о трошковима поступка, због погрешне примене материјалног права.

Врховни суд је одлучио да дозволи посебну ревизију, по одредбама члана 404. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/2011 ... 10/2023 - др. закон), ради усаглашавања судске праксе.

Врховни суд је испитао побијану пресуду по одредбама члана 408. Закона о парничном поступку и закључио да је ревизија основана.

Према чињеничном стању на основу ког је донета побијана пресуда, утврђеном од стране првостепеног суда, тужилац и Дирекција за изградњу Општине Инђија ЈП (правни претходник туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија), закључили су Уговор о закупу осталог неизграђеног грађевинског земљишта 26.03.2007. године и Уговор о плаћању накнаде за уређење грађевинског земљишта 03.04.2007. године, а затим 04.08.2011. године Споразум којим је прецизирана динамика исплате преосталог дуга. Тужилац је у складу са чланом 10. Споразума предао туженом менично овлашћење и пет бланко сопствених меница као средство обезбеђења плаћања по основу закупнине и накнаде за уређење грађевинског земљишта са обрачунатом затезном каматом, односно до износа преосталог дуга. Ради обезбеђења новчаног потраживања туженог (односно његовог правног претходника) као повериоца, у износу од 106.437.581,00 динара, из Уговора о закупу осталог неизграђеног грађевинског земљишта од 26.03.2007. године и Уговора о плаћању накнаде за уређење грађевинског земљишта од 03.07.2007. године, уписана је судска хипотека на непокретности чији је власник тужилац, земљишту у грађевинском подручју на одређеним катастарским парцелама уписаним у лист непокретности 8933

КО Инђија. Није спорно да је тужилац исплатио главни дуг према туженом дана 19.10.2016. године. Преостало дуговање односи се на износ камате.

На основу тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је тужбени захтев основан са разлога што је потраживање туженог према тужиоцу, ради чијег обезбеђења је тужилац дао менице туженом, застарело, у ком смислу је постало неутуживо. Првостепени суд је применио рок застарелости предвиђен Законом о облигационим односима, јер су тужилац и тужени били у уговорном – пословном односу.

Другостепени суд сматра да је првостепени суд правилно закључио да се имају применити одредбе Закона о облигационим односима којима је регулисана застарелост потраживања споредног давања у виду камате, на које се односи преостало потраживање туженог према тужиоцу. Рок застаревања прописан је одредбом члана 372. став 1. Закона о облигационим односима, према коме, када главно потраживање престане на било који начин прописан Законом о облигационим односима и без обзира на рок застарелости главног потраживања, камата застарева за три године од доспелости сваког појединачног давања. У конкретном случају рок застарелости потраживања по основу камате почео је да тече 19.10.2016. године, као дана када је потраживање на име главног дуга престало испуњењем од стране тужиоца. Дошло је до прекида застарелости потраживања у смислу одредбе члана 387. Закона о облигационим односима дана 06.12.2016. године, потписивањем извода отворених ставки којим је евидентиран дуг туженог према тужиоцу, те је рок застарелости почео изнова да тече 06.12.2016. године, у смислу члана 392. Закона о облигационим односима и протекао је са даном 16.12.2019. године, а тужилац није доказао да је у смислу одредаба члана 388. Закона о облигационим односима прекинуо застарелост. Дакле, како је застарело потраживање туженог према тужиоцу по основу ког је тужилац туженом предао предметне менице на које се односи тужбени захтев тужиоца, тужени је обавезан да исте врати тужиоцу и забрањена је првотуженом наплата по основу истих.

Другостепени суд образлаже да се не ради о јавном приходу, односно камати насталој по основу јавног прихода, са разлога које је навео првостепени суд и које разлоге прихвата и на њих упућује и другостепени суд. Према разлозима садржаним у првостепеној пресуди, првостепени суд је нашао да се у конкретном случају не ради о приходима из јавноправног односа у смислу члана 2а. Закона о пореском поступку и пореској администрацији, према којој одредби се тај закон примењује на изворне јавне приходе јединице локалне самоуправе које те јединице утврђују, наплаћују и контролишу у јавноправном односу, као и на споредна пореска давања по тим основима, већ се ради о приходима који тужени стиче из уговорима заснованих облигационо-правних односа странака, као односа које су уговорне странке својом вољом засновале и којима тужени као јавно предузеће не поступа из позиције јаче воље. Надаље, првостепени суд сматра да је потраживање туженог према тужиоцу застарело и по одредбама меничног права. Како је из садржине меничног писма – овлашћења и Споразума, утврђено да се менице до износа преосталог дуга по основу закупнина и накнада за уређивање грађевинског земљишта могу попунити и да се тужени из истих може наплатити у случају да друштво не плати најмање пет досепелих рата из члана 6. и 7. Споразума, а последња рата је доспела 15.08.2016. године, првостепени суд је закључио да су и саме менице као средство обезбеђења наведеног

потраживања могле доспети најкасније у тренутку доспећа последње рате дуга, односно 15.08.2016. године. Применом трогодишњег рока из члана 78. став 1. Закона о меници закључио је да је престало потраживање туженог застаром и по меници као средству обезбеђења. Из тога изводи закључак да тужилац (у образложењу првостепене пресуде на шестој страни омашком наведено „тужени“) има правни интерес да тражи да се врате менице дате као средство обезбеђења потраживања чија је застарелост наступила, у циљу решавања правно неизвесне ситуације између парничних странака, а све на основу закључка да је наступила застарелост потраживања туженог према тужиоцу, у ком смислу је исто постало неутуживо.

Врховни суд закључује да разлози нижестепених судова немају утемељење у материјалном праву.

Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ бр 47/03 и 34/06) који је важио у време када су тужилац и Дирекција за изградњу општине Инђија ЈП (правни претходник туженог) закључили Уговор о закупу осталог неизграђеног грађевинског земљишта од 26.03.2007. године и Уговор о плаћању накнаде за уређење грађевинског земљишта од 03.04.2007. године, којим су између осталог одређени и услови уређивања и коришћења грађевинског земљишта и изградње објекта, одредбом члана 74. накнаду за уређивање грађевинског земљишта плаћа инвеститор. Висина накнаде за уређивање грађевинског земљишта утврђује се уговором који закључују општина, односно предузеће или друга организација из члана 72. став 3. тог закона (коју ради обезбеђивања услова за уређивање, коришћење, унапређивање и заштиту грађевинског земљишта оснива општина), и инвеститор, на основу критеријума и мерила која утврђује општина. Тим уговором уређују се међусобни односи у погледу уређивања грађевинског земљишта, висина накнаде за уређивање грађевинског земљишта, динамика плаћања накнаде, као и обим, структура и рокови за извођење радова на уређивању земљишта. Према одредби члана 78. тог закона, накнада за коришћење осталог грађевинског земљишта плаћа се по мерилима, висини, начину и роковима плаћања, као и принудне наплате накнаде, по одредбама члана 77. истог закона, којим је у ставу пет прописано да ближе критеријуме, мерила, висину, начин и рокове плаћања накнаде прописује општина, а у ставу шест да се принудна наплата те накнаде врши по прописима којима се уређује порески поступак и пореска администрација. Према члану 80. истог закона, општина се стара о рационалном коришћењу осталог грађевинског земљишта и може да га прибавља, уређује, даје у закуп или отуђује у складу са законом, под условима прописаним чланом 81. тог закона. Према одредби члана 82. наведеног закона, о давању осталог неизграђеног грађевинског земљишта у државној својини у закуп закључују се уговор између општине, односно предузећа или друге организације из члана 72. став 3. тог закона, и лица коме се земљиште даје у закуп. Тај уговор садржи и податке о року и начину плаћања накнаде за уређивање земљишта.

Према одредбама Закона о финансирању локалне самоуправе („Службени гласник РС“ бр. 62/2006) који је био на снази у време закључења наведених уговора између тужиоца и правног претходника туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија, којим је уређено обезбеђивање средстава општинама и градовима члану 6. Закона јединици локалне самоуправе припадају изворни приходи остварени на њеној територији и то између осталих накнаде за коришћење грађевинског земљишта, накнаде за уређивање грађевинског земљишта, приходи од давања у закуп непокретности у државној својини

које користи јединица локалне самоуправе, а њихове стопе као и начин и мерила за одређивање висине утврђује скупштина јединица локалне самоуправе, својом одлуком.

Одредбама Закона о пореском поступку и пореској администрацији („Службени гласник РС“ бр 80/2002 ... 63/2006 – испр. др. Закона) који је био на снази у време закључења наведених уговора, на кога упућује Закон о планирању и изградњи у напред цитираним одредбама, уређен је поступак утврђивања, наплате и контроле јавних прихода на које се овај закон примењује. Како се наведеном одредбом Закона о планирању и изградњи овај закон примењује и на поступак наплате накнаде за уређивање грађевинског земљишта, а према члану 3. ако је другим законом питање из области коју уређује овај закон уређено на друкчији начин, примењују се одредбе овог закона, то значи да се и одредбе о застарелости, као начину престанка пореске обавезе имају применити и на приходе јединица локалне самоуправе на име накнаде за уређивање грађевинског земљишта, како је напред образложено. Према члану 23. став 2. Закона о пореском поступку и пореској администрацији, истеком рока застарелости неплаћени порез и споредна пореска давања обезбеђени залогом или хипотеком могу се намирити само из оптерећене ствари, ако је залога или хипотека уписана у надлежни регистар а према одредби члана 114, рок застарелости права на наплату пореза и споредних пореских давања почиње да тече од првог дана наредне године од године у којој је обавеза пореског дужника доспела за плаћање (став 3.), а право пореске управе на наплату пореза и спорених пореских давања застарева за пет година од дана када је застарелост почела да тече (став 1.).

Из напред наведеног произилази да је погрешан закључак нижестепених судова да се у конкретном случају парничне странке тужилац и тужени ЈП „Инђија пут“ Инђија налазе у међусобном пословном односу на основу закључених Уговора о закупу осталог неизграђеног грађевинског земљишта од 26.03.2007. године и Уговора о плаћању накнаде за уређење грађевинског земљишта од 03.04.2007. године који је уређен правилима Закона о облигационим односима.

Напротив, произилази да се ради о уговорима које јединица локалне самоуправе закључује у вршењу јавних овлашћења која су јој поверена Законом о планирању и изградњи ради уређивања коришћења грађевинског земљишта, у којима управо јединица локалне самоуправе одређује висину накнаде и начин и рокове у којима инвеститор плаћа накнаду за коришћење и за уређење земљишта. Изричитом цитираном одредбом Закона о планирању и изградњи, према којој се примењује Закон о пореском поступку и пореској администрацији, директно се упућује на примену одредаба тог закона као посебног, а не на примену одредаба Закона о облигационим односима, што се по становишту овог суда односи и на застарелост.

Нижестепени судови нису применили правилно материјално право којим је уређено питање застарелости конкретних потраживања за које је тужилац предао менице туженом, односно његовом правном претходнику, а у одлуци о тужбеном захтеву за враћање меница и забрану наплате по основу меница руководили су се погрешним ставом о застарелости новчаног потраживања из уговора. Због тога је Врховни суд укинуо првостепену и другостепену пресуду и у односном делу вратио предмет првостепеном суду на поновно суђење.

Погрешан је став првостепеног суда да је потраживање туженог ЈП „Инђија пут“ Инђија по правилима меничног права такође застарело. Првостепени суд је утврдио да је меничним овлашћењем тужилац овластио правног претходника туженог да бланко менице попуни у складу са чланом 10. став 2. Споразума, као средство обезбеђења плаћања закупнине и накнаде за уређење грађевинског земљишта са обрачунатом захтезном каматом, односно до износа преосталог дуга.

У ситуацији када је тужилац дао повериоцу бланко менице са меничним овлашћењем на попуњавање меница до износа преосталог дуга по основу закупнина и накнада за уређивање грађевинског земљишта предвиђених споразумом, са обрачунатом затезном каматом, тако да се менице могу попунити и тужени се из истих може наплатити у случају да тужилац не плати најмање пет доспелих рата, а последња је доспела 15.08.2016. године, погрешно је схватање да су и саме менице као средство обезбеђења наведеног потраживања могле доспети најкасније у тренутку доспећа последње рате дуга, односно 15.08.2016. године, јер то из утврђене садржине меничног овлашћења, не преоизилази. Само је овлашћење, а не и обавеза под претњом губитка права на страни туженог као имаоца менице, да те менице попуни већ о дану доспећа новчане обавезе по уговору, али га то не спречава да менице попуни и у неком каснијем тренутку, све до престанка новчане обавезе. До попуњавања, бланко меница и нема карактер менице у смислу Закона о меницама, као хартије од вредности, па се не може говорити о застарелости менично-правних захтева у смислу члана 78. Закона о меници.

Дакле, разлози које су дали нижестепени судови за усвајање тужбеног захтева не стоје. Основаност захтева за враћање бланко меница са меничним овлашћењем изабрани туженом да наплати по основу тих меница, зависиће од расправљања чињеница да ли су застарела сва потраживања ради чијег обезбеђења су менице дате, правилном применом рокова застарелости на које је напред указано.

Према изнетим разлозима донета је одлука по одредби члана 416. став 2. Закона о парничном поступку.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Заменик управитеља писарнице
Миланка Ранковић